

RDA ja toimijoiden kuvailu

Museoiden koulutuspäivä 23.3.2017

Marja-Liisa Seppälä

Kuvailusääntöpalvelu

Esityksen sisältö

1. RDA kuvailusääntönä ja kuvailun rakenteena
2. Toimijoiden RDA-kuvailu
 1. Henkilöiden kuvailu
 2. Sukujen kuvailu
 3. Yhteisöjen kuvailu
3. Kuvailun räätälöiminen

Tässä käytettävät termit

- RDA = Resource Description and Access = kuvailusäännöt
- FRBR = Functional Requirements for Bibliographic Records = RDA:n käsitelmä -2017
- LRM = Library Reference Model = RDA:n käsitelmä 2018-
- Kuvailu = luettelointi
- Metatieto (tässä) = kuvaileva metatieto = kuvailutiedot
- Toimijat = henkilöt, suvut ja yhteisöt
- Entiteetti = kuvailun kohde, esim. yhteisö
- Elementti = kuvailun kohteen ominaisuus tai kuvailun kohteiden välinen suhde
- Attribuutti = kuvailun kohteen ominaisuus
- Suhde = entiteettien välille muodostettu yhteys/linkki/viittaus
- Ydinelementti = pakollinen elementti

RDA kuvailusääntönä ja kuvailun rakenteena

RDA-kuvailusääntöteksti

- Kuvailusäännöt määrittävät
 - mitä valitaan kuvailun kohteeksi, esim. henkilö
 - mitä kuvailuelementtejä kuvailun kohteista kuvailuun sisällytetään, esim. syntymäaika
 - mitä ja miten asioita kuvailuelementteihin merkitään, esim. syntymäajan merkitsemisessä noudatetaan ISO 8601 –standardia
- RDA-sääntöteksti on kansainvälisessä RDA Toolkit –palvelussa:
 - <http://access.rdatoolkit.org/>
 - Maksullinen palvelu, 30 päivän ilmainen koekäyttö: ks. <http://www.rdatoolkit.org/>

RDA-kuvailusääntöteksti (2)

- RDA Toolkitissa 3 välilehteä:
 - 1) RDA-välilehdellä suomenkielinen (ja muun kieliset) sääntöteksti
 - 2) Työkalut-välilehdellä mm. eri maiden ja eri organisaatioiden työhjeita
 - Suomalainen RDA-sovellusohje löytyy nimellä ”FI Kansallinen RDA-sovellusohje”. Sovellusohje täydentää linjausten ohjeistuksia.
 - Työhjeisiin on tulossa myös muita suomalaisten organisaatioiden ohjeistuksia.
 - 3) Tietolähteet-välilehdellä
 - Suomalaisten kirjastojen (sekä muiden maiden) linjaukset, jotka sisältävät lisäohjeistusta vaikeasti ymmärrettäviin ja vaihtoehtoja sisältäviin sääntökohtiin.
 - Linjauksissa on myös suomalaisia esimerkkejä.
 - Linjaukset on linkitetty sääntötekstin ao. kohtiin ikonilla

- **RDA [FI]**
- Esipuhe
- RDA Sisällysluettelo
- + **0:** Johdanto
- + Osio 1: Manifestaation ja kappaleen attribuuttien merkitseminen
- + Osio 2: Teoksen ja ekspression attribuuttien merkitseminen
- Osio 3: Henkilön, suvun ja yhteisön attribuuttien merkitseminen
 - + **8:** Henkilöiden, sukujen ja yhteisöjen attribuuttien merkitsemisen yleiset suositukset
 - + **9:** Henkilöiden identifiointi
 - + **10:** Sukujen identifiointi
 - + **11:** Yhteisöjen identifiointi
- + Osio 4: Käsitteen, objektin, tapahtuman ja paikan attribuuttien merkitseminen
- + Osio 5: Teoksen, ekspression, manifestaation ja kappaleen välisten ensisijaisten suhteiden merkitseminen
- + Osio 6: Suhteiden merkitseminen henkilöihin, sukuihin ja yhteisöihin
- + Osio 7: Suhteiden merkitseminen käsitteisiin, objekteihin, tapahtumiin ja paikkoihin
- + Osio 8: Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden välisten suhteiden merkitseminen
- Osio 9: Henkilöiden, sukujen ja yhteisöjen välisten suhteiden merkitseminen
 - + **29:** Henkilöiden, sukujen ja yhteisöjen välisten suhteiden merkitsemisen yleiset suositukset
 - + **30:** Viittaukset henkilöihin
 - + **31:** Viittaukset sukuihin
 - + **32:** Viittaukset yhteisöihin
- + Osio 10: Käsitteiden, objektien, tapahtumien ja paikkojen välisten suhteiden merkitseminen
- Liitteet
 - + **A:** Isot alkukirjaimet
 - + **B:** Lyhenteet ja symbolit
 - + **C:** Artikkelit
 - + **D:** Kuvailutiedon syntaksit

NÄIN PÄÄSET ALKUUN RDA TOOLKITIN KANSSA!

Toimi seuraavasti:

Kirjaudu sisään

Kirjaudu RDA Toolkit -palveluun organisaatiokohtaisella käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Tämän jälkeen kirjastosi tai organisaatiosi nimi näkyy oikeassa ylälaudassa.

Luo oma käyttäjäprofiili

Voit luoda oman profiilin klikkaamalla "Luo profiili" -painiketta (symboli oikeassa ylälaudassa). Jos sinulla on jo oma käyttäjäprofiili, voit kirjautua siihen profiiliin tunnuksella ja salasanalla.

Selaa tai hae

Vasemmalla on RDA-kuvailuohjeiden sisällysluettelo (välilehti "RDA"). Lukujen otsikot ja alaotsikot toimivat linkkeinä tekstiin. Luvun alaotsikot saa näkyviin klikkaamalla luvun numeron edessä olevaa plus-merkkiä. Välilehdellä "Työkalut" löytyy mm. työohjeita ja mappauksia. RDA-kuvailuohjeisiin voi kohdistaa hakuja kirjoittamalla hakusana(t) kohtaan "Haku RDA-tekstistä". Tarkennetun haun avulla voi kohdistaa haun sekä RDA-kuvailuohjeisiin että muihin dokumentteihin.

Lisäohjeita

- Pikaopas löytyy klikkaamalla "Ohje"-kohtaa vasemmassa alakulmassa
- RDA Toolkitin [tukipalvelu](#)
- RDA:n rakennetta ja RDA Toolkitin ominaisuuksia käsittelevä englanninkielinen videotallenne verkkokoulutustilaisuudesta, RDA: Resource Description and Access and the RDA Toolkit, on katsottavissa verkossa [RDA Toolkit Essentials](#). Aiheina ovat mm. oman profiilin luominen, RDA Toolkitin käyttöominaisuudet, työohjeet ja mappaukset sekä RDA:n soveltaminen MARC-formaatissa. Sivujen kautta voi myös ilmoittautua tuleviin RDA Toolkitin tarjoamiin englanninkielisiin verkkokoulutustilaisuuksiin.

RDA-kuvailusääntöteksti (3)

- Sääntöteksti päivittyy neljä kertaa vuodessa
 - Suomenkielinen RDA on tällä hetkellä huhtikuun 2016 –version mukainen
 - Vuonna 2018 sääntötekstin rakenne ja sisältö muuttuvat huomattavasti uuden käsitellin (LRM) myötä.
- Termien ja niiden määritysten ylläpito siirretään 2017 RDA Toolkitista RDA Registryyn ja Open Metadata Registryyn, josta ne loudataan RDA Toolkitiin
 - RDA Registryn ja Open Metadata Registryn avulla RDA-määrittelyksiä voidaan hyödyntää tietojärjestelmissä ja metatietoa avattaessa verkkoon
- Suomenkielinen teksti on käänös englanninkielisestä tekstistä.
 - Suomennosprojekti kesti 4 vuotta.

RDA-käyttöönottilanne 2017

- Suomessa:
 - RDA:ta käyttävät (2016-): yliopisto- ja AMK-kirjastot
 - RDA:n käyttöönotto vaiheessa: musiikkikirjastoissa, yleisissä kirjastoissa ja erikoiskirjastoissa
 - Muut kirjastot käyttävät ISBD-sääntöjä
- Euroopassa:
 - RDA:ta käyttävät: Saksankieliset maat, Britannia ja Hollanti
 - Osittain RDA:ssa: Islanti, Tsekki ja Latvia
 - Tulossa RDA:han lähiaikoina: Norja, Ruotsi, Tanska, Puola ja Espanja
 - Ei tulossa RDA:han lähiaikoina: Ranska ja Italia

RDA:han vaikuttaminen

- RDA:n käyttöönotto tarkoittaa metatiedon tuotantoa noudattaen kansainvälisesti sovittuja sääntöjä
- RDA:n vaikuttaminen on mahdollista vaikkakin hidasta
 - Muutosehdotuksia voi tehdä keväisin
 - Jos muutos hyväksytään, se toteutuu RDA-sääntötekstissä seuraavana keväänä
 - Kansalliskirjasto lähettää ehdotukset Euroopan maiden RDA-ryhmään (EURIG), joka lähettää yhteisesti hyväksytyt ehdotukset kansainväliselle RDA-verkostolle
 - Tänä vuonna kerätään ensimmäisen kerran muutosehdotuksia suomalaisilta kirjastoilta
- Lisätietoa kommentointiprosessista ja -aikataulusta Kansalliskirjaston Kuvailusääntöpalvelun sivuilla:
 - <https://www.kiwi.fi/display/Kuvailusaantopalvelu>

Kuvailusääntöpalvelu

- Kansalliskirjaston Kuvailusääntöpalvelu vastaa RDA:n jalkauttamisesta ja käytöstä Suomessa.
 - Yksi kuvailun kansallisista tukipalveluista
 - Kuvailusääntöpalvelun osoite: kuvailusaannot-posti@helsinki.fi
- Kuvailusääntöpalvelun sivuilla mm.
 - RDA-ohjeistuksia
 - Dioja ja tallenteita RDA-koulutuksista
 - Tietoja kansallisesta ja kansainvälisestä RDA-yhteistyötä
 - <https://www.kivi.fi/display/Kuvailusaantopalvelu>

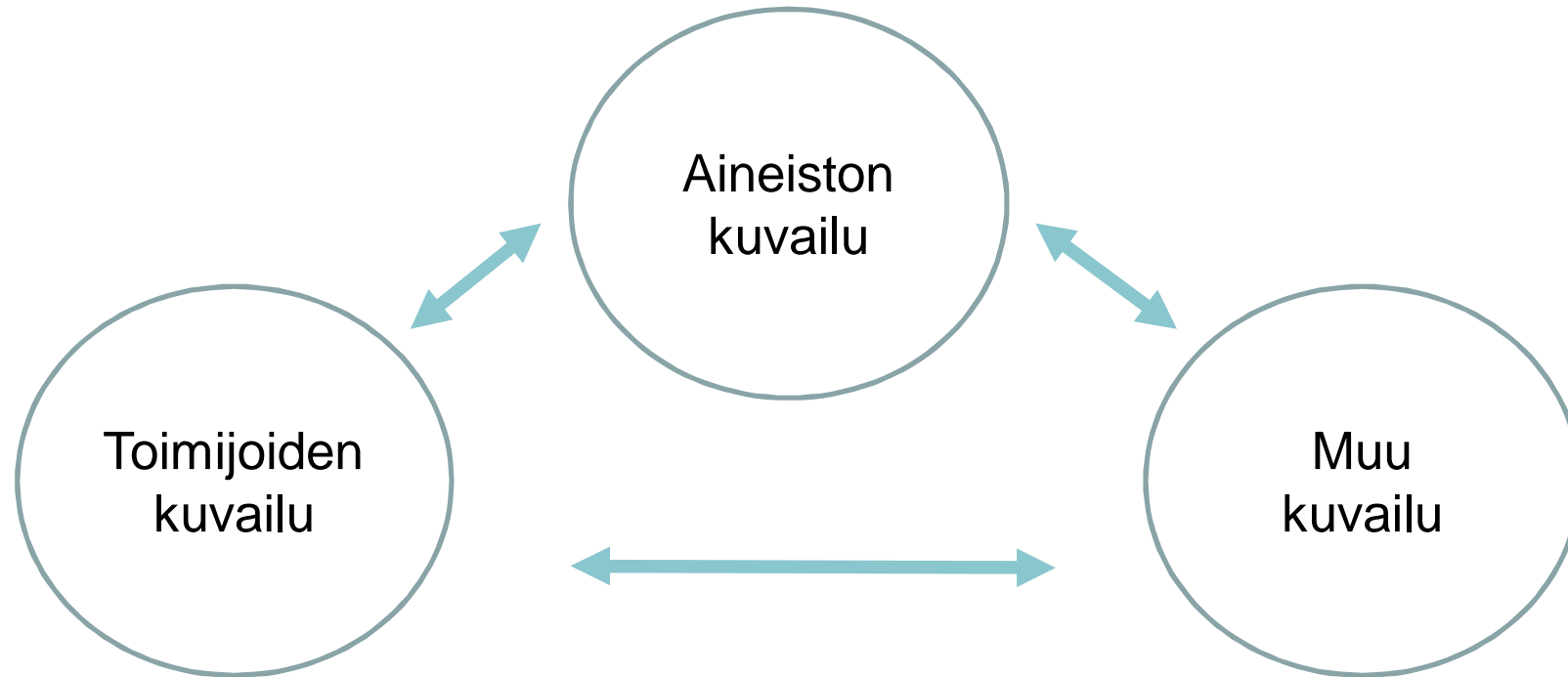
RDA kuvailun rakenteena

- RDA on uudistanut kuvailun rakenteen:
 - Pois korttiluetteloiden tavasta koota tietoja yhteen ja viitata tietojoukosta toiseen
 - Entiteetti-suhde-rakenne mukailee FRBR-käsitemallia (jatkossa LRM-käsitemallia)
- RDA:n entiteetteihin ja niiden välisiin suhteisiin tukeutuva rakenne on
 - Joustava muutoksissa
 - Sovellettavissa osittain myös kirjastosektorin ulkopuolelle
 - Sama periaate kuin linkitetty datassa

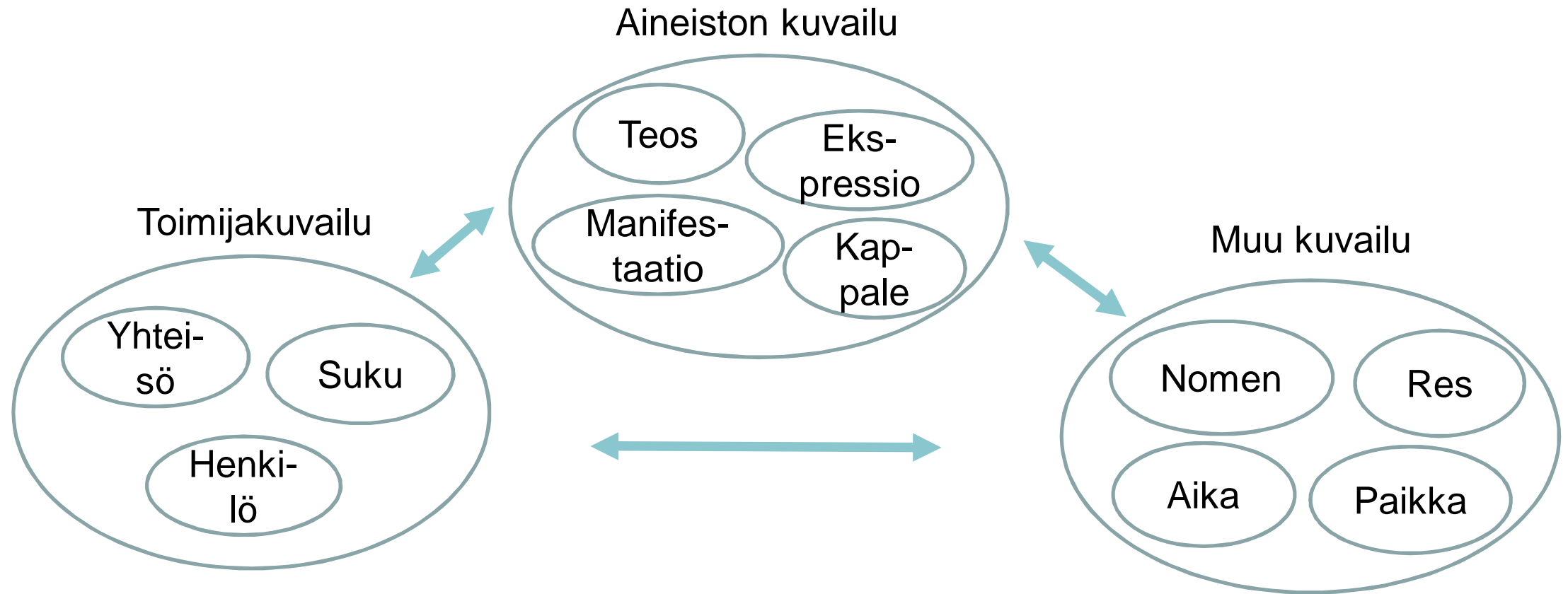
RDA kuvailun rakenteena (2)

- Nykyiset kirjastojen tietojärjestelmät ja tallennusformaatit eivät pysty toteuttamaan RDA:n entiteetti-suhde-rakennetta:
 - Odotetaan uuden kansainvälisen tietojärjestelmän syntymistä
 - Ei rahoitusta koodata itse alusta alkaen
- Vanhentuneet järjestelmät hankaloittavat metatiedon yhteistuotannon prosessien kehittämistä sekä kirjastosektorin sisällä että laajemmin

RDA-kuvailualueet

RDA-kuvailualueiden entiteetit

RDA:n uuden (2018-) käsitemallin mukaiset entiteetit

2. Toimijoiden RDA-kuvailu

Toimijoiden kuvailu

- Toimijat = henkilöt, suvut ja yhteisöt
- RDA:n ohjeet toimijoiden kuvailuun jakautuvat 3 osaan:
 - 1) Ohjeet toimijoiden ominaisuuksien tallentamiseen luvuissa 8-11
 - 2) Ohjeet toimijoiden ja aineiston välisten suhteiden tallentamiseen luvuissa 18-22 ja liitteessä i
 - Näitä ohjeita ei käsitellä tässä yhteydessä
 - 3) Ohjeet toimijoiden välisten suhteiden tallentamiseen luvuissa 29-32 ja liitteessä k

Toimijoiden kuvailu (2)

- Luvuissa 8 ja 29 käsitellään yleisiä, näitä lukuja seuraavien lukujen yhteisiä asioita, kuten:
 - Termejä, kieltä, funktionaalisia tavoitteita, käytettyjä lähteitä, viittaamisen tapoja ja kuvailijan huomautuksia
 - Suomalaiset kirjastot ovat linjanneet näistä yleisistä elementeistä pakolliseksi lisäydinelementiksi vain käytetyn lähteen, eli metatiedon saamiseen käytetty lähde (aineiston nimi) on aina merkittävä toimijoiden kuvailuun
- Liitteessä k on määritteitä, joita voi käyttää suhde-elementeissä, esim.
 - Määrite *työntekijä* viitattaessa yhteisöstä henkilöön
 - Määrite *työnantaja* viitattaessa henkilöstä yhteisöön

Toimijoiden kuvailu (3)

- Ydinelementit eli pakolliset elementit ovat lisääntyneet kirjastojen toimijakuvailuissa RDA:n myötä
 - Suomalaiset kirjastot ovat myös linjanneet muutaman elementin pakolliseksi RDA:n perusydynelementtien lisäksi
- Kuvailun kohteiden määrä toimijoiden kuvailussa ei ole merkittävästi lisääntynyt
 - Vaikka suvut uutena entiteettinä
 - Kirjastot eivät pidä yllä toimijarekisteriä vaan kuvailevat vain kirjastoaineistoihin liittyviä toimijoita
 - RDA ei rajoita kuvailuohjeitaan vain julkaistun aineiston toimijoihin

2.1 Henkilöiden kuvailu

Henkilön identiteetti

- Henkilöllä voi olla useampia identiteettejä, jotka kuvaillaan ja tunnustetaan erikseen (RDA 9.2.2.8)
 - Esim. Jansson, Tove (todellinen identiteetti) ja Haij, Vera (pseudonyymi)
- Jos henkilö muuttaa nimeään, otetaan uusi nimi ensisijaiseksi nimeksi, ja vanha nimi siirretään varianttinnimeksi (RDA 9.2.2.7)
 - Esim. *Ek-Huuhka, Emilia* muutetaan *Ek, Emilia* tilalle ensisijaiseksi nimeksi, ja *Ek, Emilia* merkitään varianttinnimeksi
 - Huom! Näin ei ole tehty kirjastoissa ennen vuotta 2016 kuvailuissa henkilöissä, vaan henkilön vaihtaessa nimeään on aina tehty uusi kuvailu. Takautuvia korjauksia ei ole tehty.

Ydinelementit

- Henkilön pakolliset perusydynelementit (RDA 0.6.7):
 - Ensisijainen nimi = nimi, joka on valittu henkilön identifioimiseksi
 - Arvonimi = sana tai ilmaus, joka osoittaa kuninkaallista tai aatelistarvoa, kirkollista virkaa tai asemaa tai uskonnolliseen tehtävään liittyvää puhuttelua (esim. *Arseni, piispa*)
 - Syntymäaika
 - Kuolinaika
 - Tunniste (tätä ei ole kirjastoissa käytetty)
 - Ammatti tai tehtävä (jos nimestä ei käy ilmi, että kyseessä on henkilö)
 - Muu määrite (jos henkilö on kristillinen pyhimys, henki, henkilö joka mainitaan pyhässä kirjoituksessa tai apokryfisessä kirjassa, fiktiivinen hahmo tai taruolento, tai todellinen ei-inhimillinen entiteetti)
 - esim. *Teresa, Avilan pyhä*

Lisäydinelementit

- Perusydinelementtien lisäksi suomalaiset kirjastot ovat linjanneet yhden henkilöön liittyvän suhteen ydinelementiksi:
 - Todellisen identiteetin ja toisen identiteetin (esim. pseudonyymi) välinen suhde on pakollista merkitä henkilön kuvailuun (Linjaus kohtaan RDA 30.1)
 - Esim.

Ensisijainen nimi: Saisio, Pirkko
Toinen identiteetti: Larsson, Jukka

Ensisijainen nimi: Larsson, Jukka
Todellinen identiteetti: Saisio, Pirkko

Henkilön identiteetti

Henkilön identiteetti

Ensisijainen nimi

- Tiedonlähteet eli lähteet, josta henkilön ensisijainen nimi otetaan (RDA 9.2.2.2):
 - Henkilöön liittyvien aineistojen ensisijaiset tiedonlähteet
 - Jos aineisto on kirjamainen, tiedonlähde on yleensä sivu, jossa aineiston nimi esiintyy (RDA 2.2.2.2)
 - Jos aineisto on jotain muuta, tiedonlähde on yleensä aineistoon kiinnitetty etiketti (RDA 2.2.2.4)
 - Jos aineistosta ei löydy nimeä, voi käyttää muita tietolähteitä, esim. hakuteoksia.
- Ensisijainen nimi on keskeisin henkilöä identifioiva attribuutti

Ensisijainen nimi (2)

- Valitaan nimi
 - 1) jolla henkilö tunnetaan parhaiten (RDA 9.2.2.5)
 - 2) joka esiintyy useimmiten aineistoissa tai muissa tietolähteissä (RDA 9.2.2.6)
 - Esim. Chaplin, Charlie (ei *Chaplin, Charles*, joka on virallinen nimi)
 - 3) jota henkilö itse priorisoi (RDA 9.2.2.4, 9.2.2.10.1 ja RDA 9.2.2.14)
- Nimen merkitseminen:
 - Yleisiä ohjeita nimen merkitsemiseen (RDA 8.5)
 - Sukunimi merkitään nimen ensimmäiseksi osaksi. Sukunimeä seuraa pilkku ja pilkkua muut nimen osat (RDA 9.2.2.9)
 - Paljon ohjeita erityyppisten nimien merkitsemiseen (RDA 9.2.2.14-9.2.2.26)

Varianttiniemi

- Ensisijaisesta nimestä poikkeava nimi (RDA 9.2.3)
 - Esim. erikielinen nimen muoto, eri tavoin translitteroitu nimen muoto, aikaisempi nimi tai todellinen nimi, jos henkilö ei käytä sitä ja pseudonyymi on valittu ensisijaiseksi nimeksi
 - Esim. Yanson, Töbe (Tove Janssonin muun kielinen muoto)
 - Kaatoluokka: ei tarkempaa erottelua varianttiniemissä, esim. *Chaplin, Charles* on merkitty varianttiniemeksi
- Tiedonlähteet:
 - Henkilöön liittyvät aineistot ja/tai muut tietolähteet
- *Nimen täydellisempi muoto* (RDA 9.5) on varianttiniemestä erillinen elementti

Henkilöön liittyvä aika

- Tiedonlähteet (RDA 9.3.1.2):
 - Henkilöön liittyvän ajan voi ottaa mistä tahansa lähteestä
- Ajan merkitseminen (RDA 9.3.1.3):
 - Ajankohta merkitään vuoden tarkkuudella
 - Voi myös merkitä halutessaan päivän ja kuukauden, jolloin noudatetaan Suomalaisten kirjastojen linjauksen (SKL:n) mukaan ISO-standardia 8601 (Date and Time Format): vvvv-kk-pp (ei siis merkitä kuten RDA-sääntöteksti kehottaa)
 - ISO 8601 uudistuu tänä vuonna kattamaan saman sisällön kuin EDTF-formaatti (Extended Date Time Format)
- Aika on nimen ohella keskeinen henkilöä identifioiva attribuutti

Muita henkilön attribuutteja

- Muu henkilön määrite (RDA 9.6):
 - Fiktiivisen hahmon kuvailuun voidaan lisätä määrite *fiktiivinen hahmo* (RDA 9.6.1.7)
 - SKL: Todellisen henkilön kuvailuun ei merkitä tätä määritettä, vaikka henkilö esiintyisi fiktiivisessä kertomuksessa.
- Ammatti tai tehtävä (RDA 9.16):
 - Tärkeä attribuutti (ydinelementti), jos henkilön nimestä ei käy ilmi, että kyseessä on henkilö
 - Esim. rap-artisti (Ensisijainen nimi on *PSK-13*)
- Elämäkerralliset tiedot (RDA 9.17):
 - Kirjastot eivät pyri täydellisiin tietoihin, sillä tavoitteena on vain henkilön tunnistaminen, ei henkilörekisterin ylläpito.

Henkilön auktorisoidut hakutiedot

- Auktorisoidut hakutiedot muodostetaan, jotta viittaaminen henkilöön olisi helppoa ja yksiselitteistä
 - Hakutiedot ovat tunnisteiden omaisia ”minikuvailuja” entiteetistä
 - Tulevaisuudessa hakutietojen muodostamisohjeet poistuvat RDA:sta ja hakutietojen muodostamisen hoitavat sovellusprofiilit kuvailijoiden antamien parametrien mukaan
- Auktorisoitujen hakutietojen perustana on ensisijainen nimi, johon lisätään tarpeen mukaan nimeä yksilöiviä lisäyksiä (RDA 9.19.1.1)
 - Esim. syntymä- ja/tai kuolinajat, ammatti tai arvonimi
- SKL:n mukaan henkilön auktorisoituun hakutietoon sisällytetään usein syntymä- ja/tai kuolinajat (RDA 9.19.1.3)
 - Esim. Jansson, Tove, 1914-2001

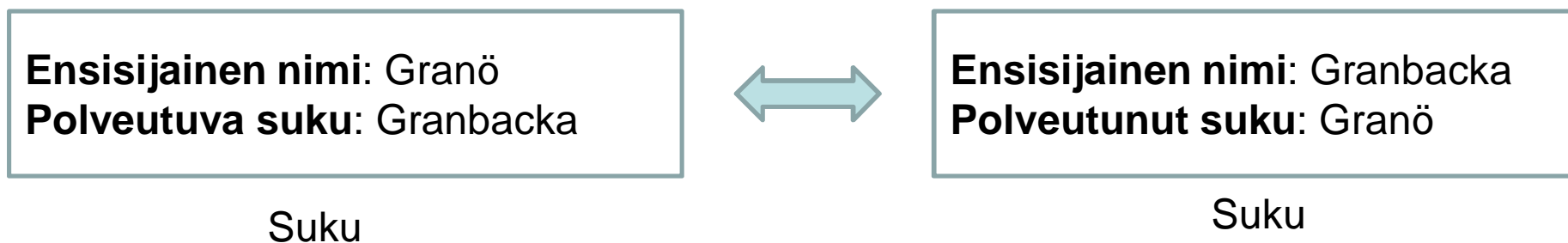
Henkilöön liittyvät suhteet

- Tarkoittavat (RDA 30)
 - Henkilöiden välisiä suhteita, esim. *opiskelija / opettaja* (K.2.1)
 - Henkilöiden ja yhteisöjen välisiä suhteita, esim. *työntekijä / työnantaja* (K.2.3 ja K.4.1)
 - Henkilöiden ja sukujen välisiä suhteita, esim. *suvun jäsen / suku* (K.2.2. ja K.3.1)
- Viittauksen tapa (RDA 30.1.1.3):
 - Kirjastot käyttävät viitatessaan henkilöön tämän auktorisoitua hakutietoa
 - Myös tunnistetta voi käyttää identifioimaan viittauksen kohdetta

2.2 Sukujen kuvailu

Suvun identiteetti

- Jos suku muuttaa nimeään, ei ensisijaista nimeä päivitetä, vaan tehdään uuteen nimeen liittyvä uusi kuvailu (RDA 10.2.2.7)
 - Tällöin suvun vanhaan nimeen liittyvän kuvailun ja suvun uuteen nimeen liittyvän kuvailun välille tehdään viittaukset (RDA 31 + Liite K)
 - Kuvitteellinen esimerkki suvun nimen muuttumisesta polveutumisen myötä:

- Sukuja kuvailu tullut ajankohtaiseksi kirjastoissa vasta nyt RDA:n myötä

Ydinelementit

- Suvun pakolliset perusydinelementit (RDA 0.6.7):
 - Ensisijainen nimi = nimi, joka on valittu henkilön identifioimiseksi
 - Tyyppi
 - Sukuun liittyvä aika
 - Tunniste
- Suomalaiset kirjastot eivät ole linjanneet perusydinelementtien lisäksi muita elementtejä pakollisiksi

Ensisijainen nimi

- Tiedonlähteet (RDA 10.2.2.2):
 - Samat tiedonlähteet kuin henkilöä kuvailtaessa:
 - Jos aineisto on kirjamainen, tiedonlähde on yleensä sivu, jossa aineiston nimi esiintyy (RDA 2.2.2.2)
 - Jos aineisto on jotain muuta, tiedonlähde on yleensä aineistoon kiinnitetty etiketti (RDA 2.2.2.4)
 - Jos aineistosta ei löydy nimeä, voi käyttää muita tietolähteitä, esim. hakuteoksia.
- Ensisijainen nimi on keskeisin sukua identifioiva attribuutti.

Ensisijainen nimi (2)

- Valitaan nimi
 - 1) jolla suku parhaiten tunnetaan (RDA 10.2.2.6)
 - 2) joka esiintyy useimmiten aineistoissa tai muissa tietolähteissä (RDA 10.2.2.6).
- Nimen merkitseminen:
 - Yleisiä ohjeita nimen merkitsemiseen (RDA 8.5)
 - Noudatetaan samoja ohjeita kuin henkilön sukunimen merkitsemisessä (RDA 9.2.2.9-9.2.2.12)
 - Jos nimi koostuu useasta osasta, merkitään ensimmäiseksi se osa, jonka mukaan nimi on sijoitetaan aakkoselliseen luetteloon suvun käyttämällä kielellä tai suvun asuinpaikan tai sen paikan kielen mukaan, jossa suku on toiminut (RDA 10.2.2.4)
 - Jos yleinen käytäntö ei vastaa suvun näkemystä nimen ensimmäisen elementin valinnasta, noudatetaan suvun näkemystä

Muita suvun attribuutteja

- Varianttiniemi on ensisijaisesta nimestä poikkeava nimi (RDA 10.2.3.1)
 - Esim. suvun käyttämä muoto, nimimuoto, joka esiintyy tietolähteissä tai translitteroitu nimen muoto
 - Kaatoluokka: ei tarkempaa erottelua varianttiniemissä
- Suvun tyyppi on esim. klaani, kuningashuone, dynastia (RDA 10.3)
- Sukuun liittyvä aika tarkoittaa merkittävää aikaa suvun historiassa (RDA 10.4)

Muita suvun attribuutteja (2)

- Sukuun liittyvä paikka on ydinelementti, jos sitä tarvitaan erottamaan saman nimiset suvut toisistaan (RDA 10.5)
 - Tällöin kuvailuun merkitään paikkakunta, johon suvulla on jokin yhteys
- Sukuun liittyvä jäsen on ydinelementti, jos sitä tarvitaan erottamaan saman nimiset suvut toisistaan (RDA 10.6)
 - Tällöin kuvailuun merkitään sukuun kuuluva yleisesti tunnettu henkilö
 - Esim.

Ensisijainen nimi: Peale

Sukuun liittyvä jäsen: Peale, Charles Willson,
1741–1827

Suvun auktorisoidut hakutiedot

- Auktorisoitujen hakutietojen perustana on ensisijainen nimi (RDA 10.11.1.1)
- Auktorisoituun hakutietoon sisällytetään lisäksi aina
 - Suvun tyyppi, esim. *Donald (klaani)*
 - Sukuun liittyvä aika, esim. *Donald (klaani) : 1558–1775)*
- Lisäksi saman nimisissä suvuissa voidaan käyttää erottavina lisäyksinä
 - Sukuun liittyvää paikkaa tai jäsentä

Sukuun liittyvät suhteet

- Tarkoittavat (RDA 31)
 - Henkilöiden ja sukujen välisiä suhteita, esim. *suvun jäsen / suku* (K.2.2 ja K.3.1)
 - Sukujen välisiä suhteita, esim. *polveutuva suku* (K.3.2)
 - Yhteisöjen ja sukujen välisiä suhteita, esim. *perustajasuku / perustanut yhteisön* (K.3.3 ja K.4.2)
 - Esim.

Ensisijainen nimi: Erikkilä, Mikko
Suku: Erikkilä (Suku)

Henkilö

Ensisijainen nimi: Erikkilä (suku)
Suvun jäsen: Erikkilä, Mikko

Suku

2.3 Yhteisöjen kuvailu

Yhteisön identiteetti

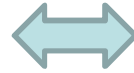
- Ryhmää pidetään yhteisönä ainoastaan silloin, jos se tunnetaan tietyllä nimellä ja se toimii kokonaisuutena. Tietyllä nimellä tarkoitetaan tunnistettavaa nimimuotoa, eikä pelkkää yleistä kuvausta (RDA 11.0).
 - Konferenssejä, tilapäisiä tapahtumia (esim. näyttelyjä) ja aluksia (esim. laivoja) pidetään myös yhteisöinä.
- Jos yhteisö muuttaa nimeään, ei ensisijaista nimeä päivitetä, vaan tehdään uuteen nimeen liittyvä uusi kuvailu (RDA 11.2.2.6)
 - Tällöin yhteisön vanhaan nimeen liittyvän kuvailun ja yhteisön uuteen nimeen liittyvän kuvailun välille tehdään viittaukset (RDA 32 + liite K)
 - RDA ei erottele muuttumattomana pysyvän yhteisön nimen muutosta yhteisön nimen muutoksesta yhteisön muuttumisen (esim. fuusioitumisen) myötä

Yhteisön identiteetti (2)

- Esimerkki yhteisön nimen muutoksesta ilman organisaation muutosta:

Ensisijainen nimi: Tampereen teknillinen korkeakoulu
Seuraaja: Tampereen teknillinen yliopisto

Yhteisö

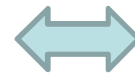
Ensisijainen nimi: Tampereen teknillinen yliopisto
Edeltäjä: Tampereen teknillinen korkeakoulu

Yhteisö

- Kuvitteellinen esimerkki yhteisön nimen muutoksesta organisaation muutoksen myötä:

Ensisijainen nimi: Suomen koirayhdistys
Yhteisöön sulautunut: Suomen rotukoirayhdistys

Yhteisö

Ensisijainen nimi: Suomen rotukoirayhdistys
Sulautunut yhteisöön: Suomen koirayhdistys

Yhteisö

- Linjaus kohtaan 11.2.26 määrittelee vähäiset nimenmuutokset, jotka eivät aiheuta uutta kuvailua, vaan uusi nimi merkitään varianttinameksi.

Yhteisön identiteetti (3)

- Yhteisön sisällä olevat hierarkiatasot (kattoyhteisö/alayhteisö) ilmaistaan yhteisön ensisijaisessa nimessä RDA:n kohdissa 11.2.2.14-11.2.2.29 mainituissa yhteisö- ja yhteisönimityypeissä:
 - Esim. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta
- Muissa tapauksissa alayhteisö voidaan kuvailla erikseen omana yhteisönään ja muodostaa suhde kattoyhteisön ja alayhteisön välille
 - Kuvitteellinen esimerkki:

Ensisijainen nimi: Suomen
kissayhdistys
Alayhteisö: Suomen rotukissayhdistys

Yhteisö

Ensisijainen nimi: Suomen
rotukissayhdistys
Kattoyhteisö: Suomen kissayhdistys

Yhteisö

Ydinelementit

- Yhteisön ensisijainen nimi
- Konferenssin tms. paikka
- Konferenssin tms. ajankohta
- Konferenssiin tms. liittyvä laitos (jos paikan nimi ei ole tiedossa tai se ei riitä identifioimaan konferenssia)
- Konferenssin tms. numero
- Muu yhteisöön liittyvä määrite (jos nimestä ei käy ilmi että kyseessä on yhteisö)
- Yhteisön tunniste

Lisäydinelementit

- Perusydynelementtien lisäksi suomalaiset kirjastot ovat linjanneet seuraavat yhteisöön liittyvät suhteet ydynelementiksi (Linjaus kohtaan RDA 32.1):
 - Edeltäjä/seuraaja-suhteet
 - Kattoyhteisö/alayhteisö-suhteet
 - Ks. edellisissä dioissa olevat esimerkit

Ensisijainen nimi

- Tiedonlähteet (RDA 11.2.2.2):
 - Samat tiedonlähteet kuin henkilöä kuvailtaessa:
 - Jos aineisto on kirjamainen, tiedonlähde on yleensä sivu, jossa aineiston nimi esiintyy (RDA 2.2.2.2)
 - Jos aineisto on jotain muuta, tiedonlähde on yleensä aineistoon kiinnitetty etiketti (RDA 2.2.2.4)
 - Jos aineistosta ei löydy nimeä, voi käyttää muita tietolähteitä, esim. hakuteoksia.
- Ensisijainen nimi on keskeisin yhteisöä identifioiva attribuutti.

Ensisijainen nimi (2)

- Valitaan (RDA 11.2.2.5)
 - 1) nimi, joka on esitetty tiedonlähteessä muodollisesti
 - 2) nimi, joka esiintyy useimmiten aineistoissa tai muissa tietolähteissä
 - 3) nimen lyhyt muoto
- Nimen merkitseminen:
 - Yleisiä ohjeita nimen merkitsemiseen (RDA 8.5)
 - Nimi merkitään aineistossa esiintyvässä muodossa tai tietolähteissä useimmiten esiintyvässä muodossa (RDA 11.2.2.4)

Muita yhteisön attribuutteja

- Varianttiniemi on ensisijaisesta nimestä poikkeava nimi (RDA 11.2.2.3)
 - Esim. yhteisön käyttämä muoto, nimimuoto, joka esiintyy tietolähteissä tai translitteroitu nimen muoto
- Konferenssin
 - paikka on ydinelementti (RDA 11.3.2)
 - ajankohta on ydinelementti (RDA 11.4.2) ja merkitään standardin ISO 8601 määrittelemässä muodossa (linjaus kohtaan RDA 11.4.2)
 - numero on ydinelementti (RDA 11.6) ja se merkitään arabialaisin numeroin (linjaus kohtaan RDA 11.6)

Muita yhteisön attribuutteja (2)

- Seuraavat ominaisuudet merkitään kuvailuun, jos niitä tarvitaan erottamaan saman nimiset yhteisöt toisistaan:
 - Yhteisöön liittyvä paikka (11.3.3)
 - Yhteisön perustamisaika (11.4.3)
 - Yhteisön lakkauttamisaika (11.4.4)
 - Yhteisöön liittyvä aika (11.4.5)
 - Yhteisöön liittyvä laitos (11.5)
 - Yhteisön tyyppi (11.7.1.4)
 - Hallintoalueen tyyppi (11.7.1.5)

Yhteisön auktorisoidut hakutiedot

- Auktorisoitujen hakutietojen perustana on ensisijainen nimi (RDA 11.13.1.1)
- Nimen perään merkitään edellisessä diassa mainittuja lisäyksiä auktorisoidun hakutiedon yksilöimiseksi (RDA 11.13.1.2-11.13.17)

Yhteisöön liittyvät suhteet

- Tarkoittavat (RDA 32)
 - Henkilöiden ja yhteisöjen välisiä suhteita, esim. *virasto / virkamies* (K.4.1 ja K.2.3)
 - Sukujen ja yhteisöjen välisiä suhteita, esim. *sponsoroitu yhteisö / sponsoroiva suku* (K.4.2 ja K.3.3)
 - Yhteisöjen välisiä suhteita, esim. *paikallinen tytäryhtiö / laajempi emoyhtiö* (K.4.3)

Kuvailun räätälöiminen

Linjaus- tai muutostarve

- Jossain vaiheessa olisi hyvä miettiä, tarvitsisivatko museot linjauksia ja lisäohjeistuksia joihinkin RDA-sääntökohtiin...
- Myös muutosehdotuksia RDA:han otetaan vastaan Kansalliskirjaston Kuvailusääntöpalvelussa
 - Esim. jos museot tarvitsevat lisää suhdemääritteitä liitteeseen K...

Kuvailun keventäminen

- Kirjastot mieltivät tämän vuoden aikana, voitaisiinko RDA-kuvailua keventää esim. joidenkin vaihtoehtoisten kohtien linjausten tai lisäydinelementeistä luopumisen avulla
- RDA-kuvailuun määritetään eri tasoja:
 - Täydellinen taso: perusydynelementit + lisäydinelementit + metatiedon rikkautta lisäävät linjaukset
 - Välitaso: perusydynelementit + osa lisäydinelementeistä + metatietomäärä kaventavat linjaukset
 - Minimitaso: perusydynelementit + metatietomäärää karsivat linjaukset
 - Kevyt versio: vain osa peruselementeistä (tarkoitettu julkaisualalle tms. metatiedon rajaseuduille)

Kuvailun keventäminen (2)

- Keventämisessä huomioitava kuitenkin
 - Riittävän laadun säilyminen kirjastometatiedossa (perusydinelementit)
 - Funktionaalisten tavoitteiden täyttyminen: jokaiselle elementille on määritelty tietty tehtävä kuvailussa (esim. identifiointi, valinta, löytäminen)

- Olisiko museoilla näkemystä/kantaa RDA:n keventämiseen jossain vaiheessa?
 - Mistä toimijakuvailun elementeistä voitaisiin luopua?

Kiitos!

Kysymyksiä ja kommentteja?

marja-liisa.seppala@helsinki.fi

Kuvailusääntöpalvelun osoite: kuvailusaannot-posti@helsinki.fi

Kuvailusääntöpalvelun sivut: <https://www.kivi.fi/display/Kuvailusaantopalvelu>